

LITTERATUR: (1) 488 6,1883,379; (2) 83 174; (3) 873 155; 518 1800,202; 752 58,125; (4) 752 65,94,111, 126f.

Læge-Øjentrøst, *Euphrasia officinalis*

Lav og spød plante med ægformede, savtakkede blade, i juni–september hvide eller lilla blomster, som har mørkere striber og på underlæben en gul plet. Alm. halvsnylter, ofte i tæt bestand, på heder, klitter og skovsletter.

Øjentrøst o. 1530ff (øffuen trøst, øyetrøst) fra tysk, anvendt mod øjenlidelser (se nedenfor); *eufrasia* o. 1450–1700-t efter det botaniske slægtsnavn; *ledgræs* Alborgegnen o. 1820, Jylland 1821, de korte blade giver planten et leddet udseende; *hedete* Salling o. 1870 efter voksestedet og anvendelsen (1). – Færøerne: *eynagras*, *ey-*

Læsende aftægtskone. Træsnit efter maleri af Anna Ancher. Kobberstiksamlingen.

gingras etc. o. 1900 ff, *karsi* 'karse', *mykineskarsi* (Myggenæs-) (2).

LITTERATUR: (1) 689 1,579; (2) 751 54,89; 752 78,92.

LÆGEMIDLER

Har man spist roden med valmuemælk i tre dage, forsvinder kødets lyst i otte dage (1400-t; 1). Den knuste plante lægges på betændte og svagsynede øjne og gør dem klare; destilleret vand af planten er »allerbedst mod øjnenes brist«; (1546; 2).

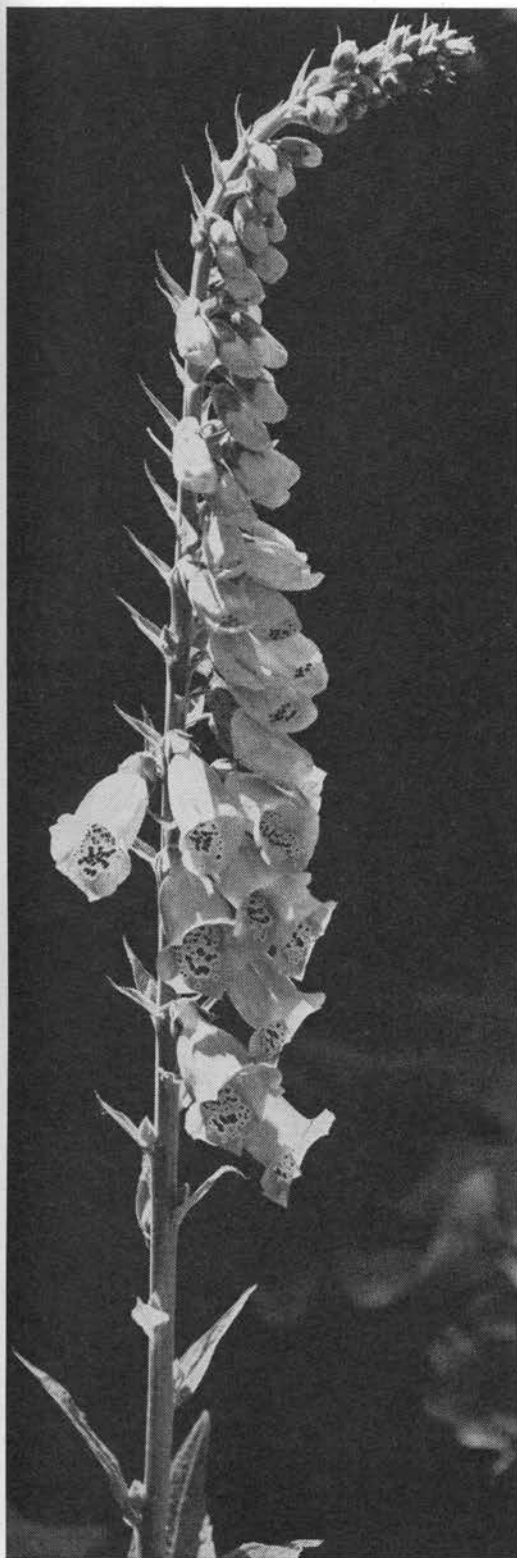
Simon Paulli 1648, 229: »denne urt er den jævne mand, bønder og kællinger nu om stunder såre vel bekendt«, de anvender ligesom læger et vinudtræk mod rindende, svagsynede og blinde øjne, men det er ikke helt ufarligt. En lud af den brændte plantes aske er god til mundskylning for hule og smertende tænder.

»Et suverænt middel mod øjnenes svaghed« (1771; 3). Urten er anført i farmakopeen 1772, men o. 1800 skrives, at planten *forhen* blev anvendt mod øjenlidelser, da den menes at gøre mere skade end gavn (4).

Den blomstrende plante styrker hjernen, stimulerer vædskernes omløb; saften bruges til badning af øjenlågene eller ryges som tobak for svækket syn, der skyldes overanstrengelse – »individer på 70 år og derover, hvis syn er svækket

Læge-øjentrøst.
Simon Paulli:
Flora Danica,
1648.

Fingerbøl. (ES).

ved nattevågen og studeringer, så de er næsten blinde, skal i løbet af meget kort tid genvinde deres klare syn« (1838; 5). – Urten føres stadig på nogle apoteker.

Negl i øjet (keratitis) på hest bades med øjen-trøstvand (6).

Færøerne: anvendt for øjenlidelser, vandudtræk til inddrypning for ørepine, badning af hævelser, bylder og hudlidelser (lymfangitis), koldbrands-sår og diegivende kvindes betændte bryster; det drikkes mod apopleksi (7).

LITTERATUR: (1) 348c 69; (2) 841 1546,67b; (3) 1008 4,1916,601; (4) 518 1800,202; 398 1806,575; (5) 718 1838,108; (6) 83 27; (7) 752 42,78,83,85,90,92, 108,124,126f.

Fingerbøl, *Digitalis purpurea*

En rank, 30–80 cm høj fint gråfiltet to- eller flerårig bjergplante fra Sydvest- og Mellemeuropa med bladrosen ved grunden, de smukke røde klokkedannede blomster med indvendig mørke pletter sidder i lang ensidig klase. Forvildet fra haver i skove og ved gærder, i Jylland ret almindeligt.

Fingerbøl 1647ff efter blomsterformen ligesom *fingerhat* 1647ff; Sønderjylland, *fingerurt* 1648–1821, *fingerbjerg* 1722; Sønderjylland, Thy slutningen 1800-t, *fingerborg* Bornholm, efterleddet betegner noget været og skjult, *fingerguld* og *Vor Frues handske* 1768, 1837; *rævejælde* 1768, 1837, Bornholm 1910 er vel nedsættende om bjælden, der ikke duer til husdyr; *hætteurt* o. 1870, *torskeflab* Søllerød o. 1870 *engelsk munke* Lolland o. 1870 måske indført af munke fra England (1); *bullen munkepil* (= -penis) MJylland sigter måske til den brede blomst, de indvendige prikker er da associeret med filipenser o.a. betændelse. *Blåsko* Viborgeggen, *klokkeblomst* Randerseggen, Fyn, *klokke* Fyn, *kirkeklokke* NFyn, *torskemund* ØSjælland, *niagillis* VLolland, forvansket af *Digitalis* (2).

LITTERATUR: (1) 540 45; (2) 689 1,490f.

ANVENDELSE

»Her i Danmark. . . bliver denne urt plantet og sået i haver ikke for anden årsags skyld end fordi den har dejlige blomster, thi ellers er den kun foragtet«; man dyrker fingerbøl med røde, gule og hvide blomster (o. 1650; 1).

Anvendes mod bylder (1806; 2) Plantens gift-